

**ETIKOS
UNIVERSIT
ETAS**
kiekvieno
mėn.
pirmas
antradienis
**IR SVEIKO
GYVENIMO
BŪDO
MOKYKLA** –
kiekvieno
mėn. antrą
ketvirtadienį
Užsiėmimai
vyks
Bendruomenės
namuose
(Debreceno
48 visada
pradžią 16
val.

**INFORMAC.
TEIKIAMA:**

Prezidentė-
Aldona Marija
Gedvilienė tel.
866673965

Liet.PS
prezidentės
pavadauot.

Romanas
Virkutis
861096517

Daugiau
informacijos
lietps.eu
www.lietps.eu

<http://lietuvosvisuomenestaryba.lt/>

Auksinis ruduo

Nr. 5B (163)

Klaipėda 2020 -05 - 24

Klaipėda-2015-03-10 (įkūrimo data). Asociacija, Smilties Pylimo Nr.3 bt 4 92250, Klaipėda, telef. 866673965, užsisakyti galite nemokamai: el.paštas amgedv@gmail.com, kodas 303871378. Atsiskaitymo saskaita LT80 5015 4000 0103 2261 EUR, USD Kredito unija „Memelio taupomoji kasa“, kodas 300087289 Visada galite paremti. Būsime dėkingi už 2%

VIENYBĖJE – MŪSŲ JĖGA!

PILIEČIŲ INICIATYVA SVARBIAU, NEI VALDŽIOS VEIKSMAI!
LINAS LINKEVIČIUS - UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS

2020 m. ŠVENTOJO JONO PAULIAUS II METAI! (Pagal Seimo nario

**A.Vinkaus pasiūlymą, Seimo nariai pritarė.)
Viešpatie, (apsaugok mus nuo viruso) suteik
mums stiprybės, kad visi Lietuvos žmonės
būtų sveiki, dori, sąžiningi, garbingai laikytųsi
duoto žodžio, gerbtų ir mylėtų vienas kitą ir
savo Tėvynę Lietuvą.**

AR GALI BŪTI SĖKMINGA VALSTYBĖ BE MORALĖS?

**ŠIS LAIKRAŠTĖLIS SKIRTAS LIETUVOS VALSTYBĖS ATSTATYMO
INICIATORIUI – NUOSTABAUS POLITINIO TALENTO ŽMOGUI –**

PIRMAM LIETUVOS PREZIDENTUI

ANTANUI SMETONAI

- A. **Smetona 1874 m. rugpjūčio 10 d. gimė** Užulėnio kaime (Ukmergės apskr.), valstiečių Jono Smetonos ir Julijos Kartanaitės šeimoje. Jis buvo šeštas (iš viso augo septyni) vaikas šeimoje. 1904 m. vedė 10 metų jaunesnę bajoraitę Sofiją Chodakauskaitę, su ja augino dukras Mariją, Birutę (ji nuo smegenų uždegimo mirė nesulaukusi 3 metų) ir sūnų Julijų Rimgaudą.

A.Smetonos gimtinė. I.Geluno nuotr.

Su būsima žmona Sofija jis 1895 m. susipažino dirbdamas korepetitoriumi bajorų Chodakauskų

A.Smetonos piršlybos

dvare, kur Sofijos brolių Romaną mokė Romaną rengė stojamiesiems egzaminams į Mintaujos gimnaziją ir mokė lietuvių kalbos. Įdomu, kad geram draugui Juozui Tūbeliui, būsimajam Lietuvos Vyriausybės vadovui, jis pripiršo Sofijos sesę Jadvygą. Kadangi dešimtmetį Lietuvą valdė svainiai Prezidentas A. Smetona ir Ministras Pirmininkas J. Tūbelis, tarpukario Lietuva imta vadinti „svainių respublika“.

Viltis nuotr.

KITAS ĮDOMUS FAKTAS – A. Smetonos dukterėčia (brolio Motiejaus dukra) Elena ištekėjo už Lietuvos kariuomenės vado, divizijos generolo Stasio Raštikio. Knygoje „Seserys. Sofija Smetonienė ir Jadvyga Tūbelienė“ istorikė Ingrida Jakubavičienė pateikia įdomių faktų apie A. Smetonos žmoną Sofiją. Trumpai apžvelkime: Sofijos tėvai Antanas Chodakauskas ir Marija Joana Chodakauskaitė buvo pirmos eilės pusbrolis ir pusseserė, priklausė bajorų Chodakauskų giminei, Lietuvoje žinomi nuo XVI a. Ši šeima sulaukė penkių vaikų. Sofijos krikštamotė buvo pusseserė Gabrielė Petkevičaitė-Bitė. Abu Smetonos buvo azartiški, mėgo žaisti kortomis, Sofijai itin patikdavo žaisti preferansą. S. Smetonienė buvo labai religinga, kiekvieną sekmadienį eidavo į Šv. Mišias. Dažnai keliaudavo į kino teatrus, kurių XX a. 4 deš. pab. Kaune veikė net 12. Juose rodyti naujausi Holivudo ir kitų užsienio šalių filmai. S. Smetonienei labiausiai patikdavo melodramos. Smetonos dažnai lankydavosi teatro premjerose, Sofija ypač mėgo operą. Valstybės teatro rūbininkas Smetonos apsilankymo itin laukdavo, nes gaudavo 5 Lt. arbatpinigių.

A.Smetona su žmona (dešinėje) ir palyda. Prezidentas ir abi moterys perjuosti plačia tautine juosta, XX a. 4 deš., manoma, kad nuotrauka daryta generolo Vlodo Nagevičiaus (1880–1954) Žemaitkiemio (Babtų sen., Kauno r. sav.) dvaro sodybos kieme, per Šv. Antano (antaninių) šventę./Kretingos muziejaus nuotr. (LIMIS).

GALEJO, BET NETAPO KUNIGU?

1893 m. A. Smetona baigė Palangos progimnaziją ir tais pačiais metais išlaikė egzaminus į Žemaičių kunigų seminariją Kaune, tačiau apsigalvojo ir įstojo į Mintaujos gimnaziją. Joje lietuvių kalbos mokė Jonas Jablonskis, kuris, pastebėjęs A. Smetonos gabumus lotynų ir graikų kalboms, ėmėsi globoti

gabų ugdytinį. Būsimasis Prezidentas 1897–1902 m. studijavo **Peterburgo universiteto Teisės fakultete ir įgijo teisininko specialybę.**

LR prezidento Antano Smetonos portretas./Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus nuotr.(LIMIS).

ŽUVO KEISTOMIS APLINKYBĖMIS – GAISRE?

Apžvelkime

svarbesnes pareigas. A. Smetona 1905 m. buvo Didžiojo Vilniaus Seimo dalyviu, 1917–1919 m. dirbo Lietuvos Tarybos, po to Valstybės tarybos pirmininku, o 1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės aktą. 1923 m. tapo Lietuvos šaulių sąjungos nariu, buvo išrinktas į centro valdybą. 1923–1927 m. jis dirbo dėstytoju Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakultete, čia mokė etikos, senovės filosofijos ir lietuvių kalbos stiliškos; vertė Platono veikalus. 1932 m. spalį jam

suteiktas VDU filosofijos garbės daktaro vardas. A. Smetona redagavo leidinius: „Lietuvos balsas“, „Lietuvos aidas“, „Krašto balsas“, „Lietuvos ūkininkas“, „Vairas“ ir kt.

A.SMETONOS LAIDOTUVĖS 1944-01-13 Klivlande. Žuvo - 1944 m. sausio 9 d.

LR Prezidentu buvo išrinktas kelis kartus ir pareigas ėjo: 1919 m. balandžio 6 d. – 1920 m. birželio 19 d. bei 1926 m. gruodžio 19 d.–1940 m. birželio 15 d. Tiesa, jo prezidentavimą nutraukė sovietų okupacija. 1940 m. birželį A. Smetona išvyko į užsienį. Šis jo poelgis vertinamas kontroversiškai. Pirmiausiai jis pasiekė Vokietiją, po to Šveicariją, galiausiai įsikūrė JAV. 1944 m. sausio 9 d. keistomis aplinkybėmis A. Smetona žuvo gaisre nuomojame bute Klivlende (JAV).

PRIESAIKA. LR prezidento Antano Smetonos portretas./Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus nuotr.(LIMIS).

Beje, 1919 m. Prezidentą išrinko Valstybės Tarybos nariai slaptame balsavime, už jį balsavo 25 nariai (iš 28). Knygoje „Duetas. Antanas Smetona ir Sofija Smetonienė“ istorikė I. Jakubavičienė rašo, kad Valstybės Tarybos pirmininkas A. Smetona uždirbdavo 2 tūkst. auksinų/mėn. (23,8 JAV dolerio) algos, o prezidentaudamas – 10 tūkst. auksinų. Ten pat minima, kad valstybei reprezentuoti kas ketvirtį buvo skiriamas 150 tūkst. auksinų kreditas.

LR prezidentas A. Smetona su žmona Sofija Palangoje priima skautų organizacijos įkūrėją lordą Roberto Baden-Pauelį ir jo žmoną Olavę, 1933 m. rugpjūčio 17 d. Skautai buvo viena didžiausių tarpukario Lietuvos jaunimo auklėjimo organizacijų, kuri žaidimais, išskydomis, stovyklomis auklėjo savo narius Dievo, Tėvynės ir artimo meilei. Vėlesniais metais skautų šefu tapo Respublikos Prezidentas A. Smetona. Lietuvos skautai dalyvavo tarptautinėse stovyklose, rengė tautines ir tarptautines stovyklas Lietuvoje./ S. Vaitkevičiaus nuotr. (LIMIS).

Teko pasėdėti ir kalėjime?

A. Smetona kalėjime sėdėjo kelis kartus. Pirmąjį dar 1899 m., kai studijuodamas teisę Sankt Peterburge protestavo prieš studentų laisvių varžymą. Už tai 2 savaites praleido už grotų, vėliau buvo išsiųstas į Lietuvą. Kitą kartą kalėjime atsidūrė už dalyvavimą tautiniame sąjūdyje, bet dėl įkalčių stygiaus buvo išleistas į laisvę. Trečią kartą už grotų atsidūrė dėl 1923 m. spalio 10 d. A. Smetonos redaguojame žurnale „Vairas“ išspausdinto A. Voldemaro straipsnio, kritikuojančio E. Galvanausko vyriausybę. Kaip žinia, redaguojamuose laikraščiuose A. Smetona nevengė aštrių opozicinių tekstų. Po 4 d. visuomenei sumokėjus 2 tūkst. litų baudą, A. Smetona išleistas į laisvę.

*Prezidentas A. Smetona lankosi Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) šventėje. A. Smetonai iš dešinės stovi LŠS valdybos pirmininkas Antanas Žmuidzinavičius, antras iš dešinės – kpt. Antanas Petruškevičius. Už jų stovi šaulių ir civilių būriai, XX a. 3 deš./ Vytauto Didžiojo **karo muziejaus** nuotr. (LIMIS).*

TURĖJO VISĄ BŪRĮ APTARNAUJANČIO PERSONALO?

Svarbu pažymėti, kas talkino A. Smetonai. Nuo 1929 m. Prezidentūroje Kaune dirbo 17 žmonių: adjutantas, du rūmų komendantai, kancleris, kanceliarijos raštvedė, mašinininkė stenografistė, buhalterė, raštvedys, vairuotojas, kvalifikuotas tarnas, šveicorius, trys sargai, virėja ir tarnaitė.

KOKIOS ASMENYBĖS SAUGOJO A. SMETONĄ?

Prie Prezidentūros įėjimo dieną stovėjo du ginkluoti sargybiniai, kas dvi valandas sargyba pasikeisdavo. Vestibiulyje lankytojus pasitikdavo uniformuotas durininkas S. Juodvalkis. Būsimasis asmens sargybinis Pranas Šikšnius 1930-1932 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje Kaune, husarų pulke. Jis buvo vienas iš Prezidento ir Prezidento rūmų saugotojų. Dažnai P. Šikšnius ir

husarų pulko vadas pulkininkas A. Jackevičius lydėdavo Prezidentą, kaip asmens sargybiniai, į iškylas žirgais, kurias mėgo A. Smetona. Sargyboje dirbo ir Povilas Skardžius iš Utenos, 1936 m. jis baigė karo mokyklą ir buvo paskirtas Kauno karo policijos mokyklos būrio vadu. Prezidentą A. Smetoną jis saugojo vasaros namuose Užugiryje.

„Jaunlietuviai“ sutinka Prezidentą Ukmergėje, 1939 metų birželio 13 d./Ukmergės kraštotyros muziejaus nuotr. (LIMIS).

KIEK UŽDIRBO ASMENINIAI PREZIDENTO VAIRUOTOJAI?

Jonas Abeltinis iš Biržų tarnavo Lietuvos kariuomenėje, autobatalione Šančiuose, 1923 m. jis tapo Prezidento vairuotoju, kitu vairuotoju dirbo Jonas Balčiūnas. J. Abeltinis uždirbdavo 280 Lt./mėn. ir gaudavo 56 Lt. priedą. Vieną dieną vairuotojai dirbdavo prie vairo, kitą – tikrindavo mašinos veikimą, nes ji turėjo veikti nepriekaištingai. 1940 m. birželio mėnesį J. Abeltinis išvežė prezidentą A. Smetoną į užsienį. Prezidentas iš pradžių važinėjo „Fiat 519“ markės automobiliu, vėliau – juodu kabriolimuzinu „Lincoln“, galėjusiu pasiekti 150 km/val. greitį.

Prezidento rūmai Kaune, XX a. 3 deš./ NČDM nuotr.

KAJ VALGĖ IR KAIP ŠVENTĖ PREZIDENTO ŠEIMA?

Prezidento šeimos kambarinė (tarnavusi Smetonų šeimos dvare Ukmergės r., Užugiryje) Stefanija Vitkauskaitė-Jankauskienė leidiniui „Vyras ir moteris“ (1998 m.) yra sakiusi, kad į jos pareigas įėjo sutvarkyti Prezidento ir jo žmonos Sofijos kambarius, aptarnauti valgančiuosius prie stalo, kartkartėmis suplauti indus. Alga – 150 litų. Pusryčiams Prezidento šeima

valgydavo sūrį, kumpį, grikių košę, kiaušinienę ar virtus kiaušinius. Prezidentas grikių košę itin mėgdavo, išvirti griekiai dar būdavo pagardinami sviestu ir apkepami krosnyje. Pietums būdavo patiekiami sriuba ir antrą patiekalą.

Birželio 13 d. minint Antano vardadienį, dvare rengti dideli baliai. Šventėje patarnaudavo ir liokajai. Priešpiet svečiams dalinti maži sumuštiniai su mėsa, žuvimi, atsigerti duota kavos, alaus. A. Smetonienė alkoholio nevartojo, tačiau su vyru popiet mėgdavo rūkyti nedidelį papirosą. A. Smetona mėgo lošti kortomis. Anot kambarinės, Prezidento žmona nebuvo puošėiva, vieną suknelę galėdavo nešioti ir visą savaitę, mėgdavo rengtis tamsiai, dažydavosi ir šukuodavosi taip pat neįmantriai. Kambarinė S. Smetonienei turėdavo padėti išsimaudyti: nutrinti nugarą, plauti galvą, karpyti nagus.

Prezidentas Antanas Smetona (antras iš kairės), kiti pobūvio svečiai. Apie 1930-1935 m. Maironio lietuvių literatūros muziejaus nuotr. (LIMIS).

Knygoje „Prie stalo visa Lietuva“ rašoma, kad A. Smetona pusryčiauti sėsdavo 10 val., ant stalo būdavo sūris, kumpis, dešra, sviestas, duona, kava, arbata. Pietums A. Smetona mėgo valgyti lietuviškas sriubas (itin kopūstų, barščių), liesą mėsą, miltinius bei bulvinius sklandžius. Vakarieniauti šeima susirinkdavo 20 val., ant stalo būdavo patiekiami tik šaltieji valgiai. Visi trys tarpukario prezidentai mėgo rūgštų pieną su virtomis bulvėmis. Medžiojančiam vyrui S. Smetonienė pietų įdėdavo jos gaminto bigoso (kopūstų ir mėsos troškiny). Pobūviams prezidentūroje buvo sandoma profesionali komanda.

Šventiniais pietumis dažnai rūpindavosi „Metropolio“ virėjai ir padavėjai. A. Smetona turėjo gėrimų rūsį, beje, gėrimų kaip ir cigarų, dažnai parūpindavo Lietuvos pasiuntinybės užsienyje. Ypatingos buvo Vasario 16-osios vaisės, A. Smetona svečius sukviisdavo į Karininkų ramovę ar Ministrų kabinetą. XX a. 4 deš. į šventinius pietus būdavo kviečiama apie 200 svečių, o 1938 m. **Karininkų ramovėje** dalyvavo net 2 tūkst. svečių. Vasario 16-osios vakarienę sudarydavo 5 patiekalai, ant stalo buvo pateikiamas valgių ir vynų meniu. Svečiai vaišinti ir kava, kitais gėrimais, pyragu ar ledais.

Vasaroti į Palangą atvykusio Prezidento A. Smetonos (viduryje), jį lydinčių ir pasitikusių asmenų grupinis portretas vilos kieme. Iš dešinės į kairę: Kretingos apskrities I rajono pradžios mokyklų inspektorius, Lietuvių tautininkų sąjungos Kretingos valdybos ir Kretingos muziejaus komiteto pirmininkas, pedagogas Juozas Žilvitis; poetas, žurnalistas, dramaturgas, pedagogas Juozas Butkus (Butkų Juzė), XX a. 4 deš./Kretingos muziejaus nuotr. (LIMIS).

TURĖJO ASMENINĘ MASAŽUOTOJĄ BEI KOSMETOLOGĘ?

„Lietuvos ryto“ priede „Gyvenimas“ (1996 m.) Prezidento ir jo žmonos masažuotoja bei kosmetologė Apolonija Mackevičienė, mokiusis Paryžiuje, teigė, kad ji kasdien anksti rytais ateidavo į namus ir dar neatsikėlusią S. Smetonienę masažudavo, kūną nuplaudavo rožių aliejumi, paskui valandą masažudavo sprandą, nugarą, galvą, o veidą bei kaklą masažudavo pirštų galiukais. Prezidentienė už masažą mokėdavo 20-30 litų. A. Smetonai dažnai masažudavo sprandą. A. Mackevičienė medžiagas kosmetikos gamybai siuntėsi iš Paryžiaus, gamindavo kremą, losjoną, kvėpalus, juos mėgo ir prezidentienė. Beje anuomet buvo madinga kvėpintis rožių aliejumi, o ponios dažnai naudodavo „Coti“, „Chanel“ kvėpalus.

KAIP ATOSTOGAVO SMETONŲ ŠEIMA?

Smetonų šeima kasmet po 1 – 1,5 mėn. atostogaudavo Palangoje, valstybės lėšomis išnuomotame vasarnamyje, priklausiusiame grafaitei Tiškevičiūtei, priejūros. Knygoje „Seserys Sofija Smetonienė ir Jadvyga Tūbelienė“ rašoma, kad prie jūros vykdavo dauguma Prezidentūros darbuotojų: 4 karininkai, gailastingoji sesuo M. Ilgauskienė, 2 vairuotojai, virėja, 2 tarnaitės, skubių reikalų aptarti keliskart atvykdavo kanceliarijos viršininkas kun. Dr. P. Bielskus. Į Palangą Prezidento šeima su palyda vykdavo valstybės lėšomis užsakytu specialiu traukiniu, kurio sąstata buvo miegamojo ir salono vagonai, prekinis vagonas daiktams, dvi platformos automobiliams. Traukiniu dardėdavo apie 6 val. Atostogauti prie jūros Kauno geležinkelio stotyje Prezidentą išlydėdavo minia: Vyriausybės nariai, karininkai, diplomatai, giminės, šeimos draugai. Prezidento žmonai įteikdavo gėlių, susirinkusieji atsisveikindami išlydėdavo mojuodami rankomis ir nosinaitėmis.

Traukinys sustodavo Kėdainiuose, Radviliškyje, Šiauliuose, Telšiuose, čia aukšto rango keliautojus irgi pagerbdavo pareigūnai, vietiniai gyventojai, grodavo orkestras. Kretingoje Prezidento traukinį pasitikdavo pompastiškai: su žalumynais puoštomis pynėmis, vėliavomis, šaulių ir ugniagesių rikiuotėmis, pasirodymas trukdavo ilgiau, nei pusvalandį. Didžiausias Prezidento

pasitikimas vykdavo Palangoje. Beje, Palangą A. Smetona pamėgo dar besimokydamas progimnazijoje.

A. Smetona jodinėja Palangos paplūdimyje, 1929 m./ Kairiajame nuotraukos kampe matyti kitas raitelis – vyriausios Šlapelių dukros Laimutės vyras Kazimieras Graužinis, tuometinis (1929-1932 m.) prezidento A. Smetonos sekretorius, vėliau tapęs Lietuvos laikinuoju reikalų patikėtiniu prie Šv. Sosto, dar vėliau – Lietuvos nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Pietų Amerikai./M. ir J. Šlapelių namo-muziejaus nuotr.(LIMIS).

A. SMETONOS ATMINIMO ĮAMŽINIMAS KAUNE 1929 m. Kauno karo mokyklai švenčiant 10 metų

sukaktį, jai suteiktas Pirmojo Lietuvos prezidento pavadinimas. 1931 m. Panemunės alėja, kur Prezidentas mėgo jodinėti, pavadinta jo vardu. Kaip informuoja elektroninis žinynas „Žymūs Kauno žmonės: atminimo įamžinimas“, 1934 m. rugsėjo d., minint prezidento 60-metį, Kulautuvoje pastatyta jam dedikuota Švč.

Mergelės Marijos statula (aut. Stanislovas Stanišauskas) su užrašu „LX Tautos Vado Antano Smetonos sukakčiai paminėti 1874–1934“ bei atidaryta gatvė, pavadinta A. Smetonos alėja. 1996 m. Istorinės LR Prezidentūros kiemelyje pastatytas paminklas (skulpt. Alfonsas Vaura, arch. Kęstutis Mikšys).

2009 m. Kauno Kalniečių vidurinė mokykla pavadinta Antano Smetonos vardu (2010 m. pervadinta į A. Smetonos gimnaziją). Čia veikia A. Smetonos muziejus.

Publikacija priklauso portalo „Kas vyksta Kaune“ straipsnių ciklui „Kaunas: laikinosios sostinės atminties metai“. Projektą iš dalies finansuoja Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

*****

RASA ČEPAITIENĖ. LUKIŠKIŲ AIKŠTĖ KAIP VIDINĖS KOLONIZACIJOS ATSPINDYS

[Demokratija ir valdymas](#), [Istorijos politika](#), [Įžvalgos](#), [Politika](#), [Rasa Čepaitienė](#)

propatria.lt nuotrauka

Kalba, sakyta 2017-11-17 mitinge Lukiškių aikštėje

Lukiškių aikštės tvarkymo epopėja, nedovanotini užsitęsusi per visą Nepriklausomybės laikotarpį, ir jos dalinis rezultatas, neseniai atvertas

mums po aikštės rekonstrukcijos, liudija, kad tiek jos tvarkytojams, tiek ir daliai visuomenės tebėra sunku suvokti šios ypatingos vietos reikšmę ir paskirtį. Kas gi buvo padaryta su aikšte? Klausimas paprastas – o ko mes norėjom ir tebenorim? Reprezentacinės aikštės ar skvero rekreacijai, kur žaistų vaikai? Dabar gi gavom kažkokį judviejų mišrūną, tiek skvero, tiek aikštės simuliaciją. O juk dar senovės graikai fizinę viešąją erdvę - agorą - tapatino su viešąja erdve politine prasme. Tai vieta, kur tauta manifestuoja savo politinius siekius ir sprendimus, įgyvendindama tiesioginę demokratiją (pastarąjį kartą kažką panašaus matėme Maidano įvykių metu). Bet Lukiškėse tam tėra paliktas tik nedidelis plotelis palei Gedimino prospektą... Tyčia taip daroma, kad žmonės neturėtų kur susirinkti mitingui, protestui, demonstracijai, pilietinei akcijai? Arba būtų priversti bristi į pievą, mindžioti gėlynus? Kad ta demokratija būtų dar labiau butaforinė, fasadinė, proginė, kaip lapelis politiko rankoje išsitraukiama tik atsiradus progai sakyti gražias, bet nieko nereiškiančias kalbeles? O visa likusi aikštės dalis, net jei ten ir atsirastų suoleliai, nėra joks

skveras, o tik tai, ką Markas Ožė (Marc Augé) vadina „nevieta“ (*non-place*). Prancūzų antropologas šį nevietiškumą aiškina taip: „Jeigu kokią nors vietą galima apibūdinti kaip sąsajinę, istorinę ir susijusią su tapatumu, tuomet erdvė, kurios negalima apibūdinti kaip sąsajinės, istorinės ar susijusios su tapatumu, ir bus nevieta“. Tokių „nevietų“ pavyzdžiai – prekybos centrai, oro uostai, viešbučiai, greitkeliai, lėktuvai ir metro, TV ir kompiuterio ekranas. Tai „atšiaurios šiuolaikinės modernybės lokalsios vietos, kur vyrauja vienatvė (net esant kitiems), tylą, anonimiškumas, susvetimėjimas ir nepastovumas. Tai vietos, kur bendravimas yra instrumentinis ir „sutartinis“ – *Gesellschaft* apoteozė, - jos atsietos nuo bet kokio natūralaus ryšio su bendruomene, gyvuojančia laiko tąsoje“. Taigi, paminklo klausimas tokioje situacijoje tampa antriniu, užstojančiu po aikštės rekonstrukcijos atsirandančią moralinę ir prasminę tuštumą. Nežinia, ar čia ką nors pakeis ir pavasari sužaliavusi žolytė bei išsprogę medeliai, kaip tikisi optimistai...

Atlikus tokį „pageidavimų koncertą“, t. y. vieną pagrindinių Lietuvos viešųjų erdvių pavertus savotiška prekyviute, kur lankytojai gali pasirinkti jiems patinkančią prekę, ar tai būtų paminklas, žolytė poguliui, fontanas, karuselės, plotas meniniams perfomansams ir t. t. ir pan., buvo pasiekta tokia postmoderni, reliatyvistinė „vartotojų demokratijos“ pergalė. Tačiau tai buvo pasiekta šios ypatingos vietos istoriškumo sąskaita. To nepaisant, kai kas dar pamena įvykius, vykusius šioje aikštėje ir jos prieigose. Saugo atmintį žmonių, padėjusių galvas už vertybes, kurios šiandien kai kam jau nebeatrodo vertos dėmesio – Tėvynę, tautą, laisvę. Galbūt joks ne istorinis atsitiktinumas, kad tiek XIX a. vidurio sukilėliai, tiek ir pokario partizanai buvo kankinami ir žudomi būtent šioje pat vietoje. Juk ir vieni ir kiti kovojo su svetimo okupacinio režimo žymiai gausesnėmis pajėgomis, kovojo už šios mažos, bet išdidžios šalies teisę būti nepriklausoma, o ne vegetuoti kaip eilinė grobuoniškos imperijos kolonija. Kolonija, iš kurios net jos vardas buvo atimtas, paskelbus Šiaurės vakarų kraštu, ar sumeluotas svaičiojant apie kažin kokią sąjunginę sovietinę socialistinę respubliką.

Ir sukilėliai, ir partizanai norėjo kurti kitokią Lietuvą. Jie nesiekė grįžti į praeities būklę su saujele privilegijuotųjų, gyvenančia iš daugybės nuskurdintųjų rankų darbo. Priešingai, planavo statyti Lietuvą ant visai kitokių – liaudies demokratijos - pamatų. Jie kovojo, kad mes galėtume gyventi ne tik laisvai politiškai, bet ir oriai pilietiškai. Jie pralaimėjo, nes, atrodytų, užkariautojui pavyko ne tik nuslopinti laisvės siekį, bet ir palaužti likusios, represijų išvengusios, visuomenės moralinį stuburą, priversti patikėti užkariautojų brukama „tiesa“ apie ją ir jos šalį kaip menką ir nepilnavertę, įvaryti ją į baimės ir prisitaikymo pelkę, kurioje murkdomasi iki šiol, nepaisant atgautos nepriklausomybės. Apgauti ją suokiant apie menamos „pažangos“ teikiamas gėrybes ir perspektyvas, su sąlyga, kad mainais atsisakys savo tapatumo, savo kultūrinės savasties.

Dabartinis Lukiškių aikštės vaizdas – aiškus įrodymas, kad jiems tai pavyko pasiekti. Priversti pamiršti tiesą, susitaikyti su bejėgių kolonizuotųjų padėtimi, tapti mankurtais, netekusiais istorinės atminties. Tačiau, kaip sakoma, nėra to blogo, kas neišeitų į gera. Pradėjęs purtytis mūsų šventasis kalnas atidengė sukilėlių kapus. Ciniškos šmeižikės papiltas purvas ant

vieno iškiliausių partizanų vadų privertė iš pasišlykštėjimo sudrebėti ir atsibusti net tuos, kurie atrodė jau negrižtamai užmigdyti. Sukilėliai ir partizanai sugrižta, kad vėl, dar sykį mums padėtų. Sugrižta ne kaip zombiai pas užzombintuosius dabartinių neoliberalizmo šauklių skleidžiamų melagingų apžavų, bet pas gyvuosius. Kad ne tik būtų gyvi mūsų atmintyje, bet ir įkvėptų mums drąsos ir pasitikėjimo savo jėgomis dabartinės Lietuvos krizės akivaizdoje, kurią norint įveikti mums labai reikia jų išminties, ryžto, tikėjimo, pasiaukojimo, susitelkimo. Bet labiausiai reikia jų laisvės ir orumo pojūčio.

Taigi Lukiškių aikštė nėra tik vienas iš daugelio Vilniaus tuščių ir apleistų žemės sklypų, su kuriuo tiesiog reikia kažką daryti. Tai pačios Lietuvos valstybingumo ašies – Gedimino prospekto – sudėtinė dalis. Keturios prospekto aikštės ir Žemaitės skveras yra lyg Lietuvos istorijos vizualinis vadovėlis, vilniečiams ir sostinės svečiams pasakojantis apie jos nueitą kelią nuo valstybės ir miesto kūrimosi ištakų (Katedros aikštė ir prieigos), per tautinį atgimimą ir moderniosios Lietuvos tėvus-kūrėjus (V. Kudirkos aikštė), kovas už Tėvynės laisvę ir svetimųjų režimų atneštas aukas (Lukiškių aikštė ir jos prieigos) iki dabarties, Kovo 11-osios Lietuvos (Nepriklausomybės aikštė). Atsisakę Lukiškių aikštėje įkūnyti itin svarbią šio pasakojimo grandį, ne tik sujauktume Prospekto semantiką, bet, gilesniame lygmenyje, tuo pačiu atsisakytume ir šį pasakojimą tęsti bei perduoti ateities kartoms. Tokiu būdu taptų nebesvarbi pati valstybės, puoselėjančios savąjį tapatumą ir kultūrą idėja. O gal tos valstybės nebereikia ir tuomet tuščios už ją sudėtos aukos? Juk desovietizacijos beveik nepalietas mūsų elitas, išsaugojęs tarpininkų tarp imperijos metropolijos ir vietinių valdomųjų mentalitetą bei įgūdžius, juos puikiai pritaikė naujomis aplinkybėmis, įstojus į Europos Sąjungą. Kas skiria valstybę nuo kolonijos? O jos tikrąjį elitą nuo imperijos statytinių? Atsakomybė.

Kodėl laisva ir nepriklausoma Lietuva nesugebėjo išsilaisvinti? Šiandien, laisvės sąlygomis, kai, atrodytų, nebėra metropolijų ir kolonijų, kaip pavergimo laikų paveldas išlieka vidinė sąmonės kolonizacija. Koks laisvos ir nepriklausomos valstybės tikslas? Kurti gerovę visiems savo piliečiams. Koks vidinės kolonizacijos pažeistos pseudovalstybės tikslas? ***Aprūpinti jos visuomenės sąskaita parazituojančią nepasotinamą elitą siurbiant šalies išteklius.*** Tai matome „geologinio ekonomizmo“ persmelktoje Rusijoje, kurios viršūnėlės iš esmės gyvena iš gamtos išteklių - naftos, dujų ir t.t. - eksporto.

Tačiau ką gi eksportuoja šių resursų stokojanti Lietuva? Žmones. Savo piliečius, paverstus „žmogiškaisiais ištekliais“, kurie yra itin paklausūs Vakarų Europoje, tačiau, kažkodėl visiškai nepaklausūs savo pačių Tėvynėje, negali čia oriai išgyventi. Kokia valdžia taip netoliaregiškai, nekontroliuojamai ir neatsakingai taškytusi šiais, pagrindiniais šalies ateitį užtikrinančiais resursais? Dabar, kai vis garsiau savo reikalavimus pradeda reikšti mokytojai, dėstytojai, medikai ir kiti, neadekvatus valdžios atsakas į šias susikaupusias socialines problemas liudija tik tai, kad ji tarnauja ne visuomenei ir ne savo šaliai, o kažkam kitam, t. y. stambiajam kapitalui. Reiškinyms nėra specifiskai lietuviškas, tai vyksta visame neoliberaliame pasaulyje. Tačiau šios valstybės raidos tendencijos rodo tik tai, kad atskirtis, ne tik socialinė-ekonominė, bet ir politinė, vadinamųjų elitų ir visuomenės atskirtis toliau tik didės, o socialinės įtampos intensyvės. Taigi, šį kelią pasirinkusi

valstybė ateityje bus priversta griebtis vis stipresnių autoritarinių ir represinių priemonių, kad ši neišvengiamai augantį nepasitenkinimą suvaldytų bei užgniaužtų. Galbūt neveltui premjeru tapo policininkas, jau ėmęs atvirai kalbėti apie „policinės valstybės“ stiprinimą...

Taigi, Lukiškių aikštė ir ją lydinčios diskusijos šiandien tampa pačios Lietuvos valstybės dabartinės būklės metonimija ir simboliu. Tikėkimės, kad pastaruoju metu stiprėjanti tautinė ir politinė savivoka bei siekis burtis kartu spręsti pamatines įsisenėjusias šalies problemas, kurio ženklu galima laikyti ir šį mitingą, taps nauju impulsu išsivadavimo kovai, siekiant nusimesti vidinės kolonizacijos grandines.

A. LIEKIS.

PREZIDENTAS A. SMETONA PARTINĖS DIKTATŪROS METAIS

(nuotraukos) (18)

Algimantas Liekis, www.alkas.lt

2018 08 07 14:30, **Skiriama Prezidento Antano Smetonos 144-osioms metinėms**

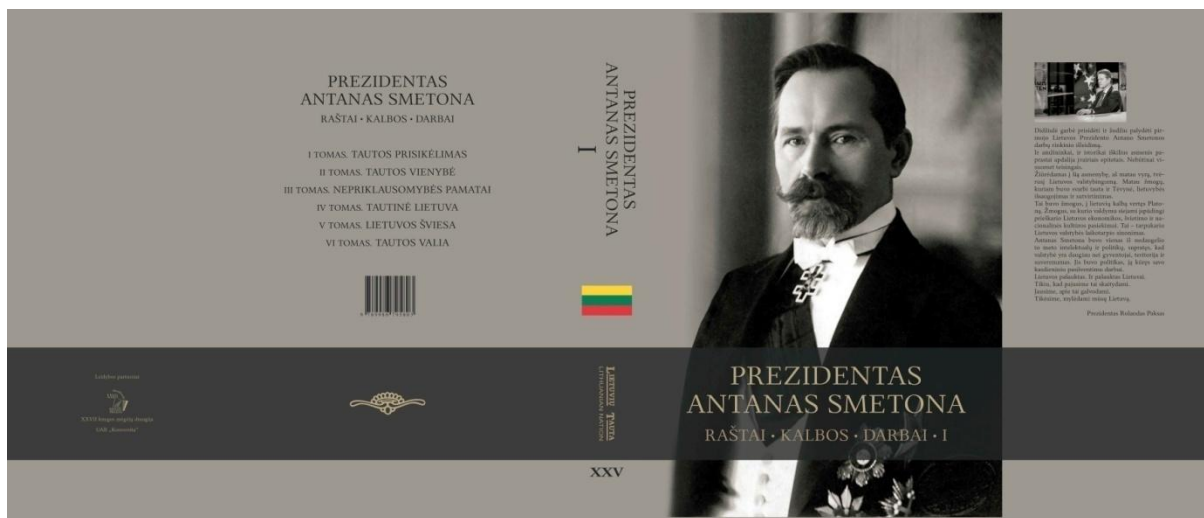

Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona | Archyvinė nuotr.

Neseniai knygynuose pasirodė prof.dr. Algimanto Liekio iš 6 – tomo veikalo, skirto pirmojo Prezidento A.Smetonos darbams ir gyvenimui nušviesti, ryšium su artėjančiu jo 145 – tojų gimtadieniu, 100 – mečiu prezidentavimo ir 75 – mečiu žūties, pirmasis tomas – „Tautos prisikėlimas“ (II tomas – „Tautos vienybė“, III – „Nepriklausomybės pamatai“, IV – Tautinė Lietuva, V – Lietuvos šviesa, VI – „Tautos valia“). Tai gražus paminklas pirmojo Prezidento ir nepriklausomos Lietuvos 100 – mečiui! Skaitytojų dėmesiui knygų autoriaus priminimai apie Prezidento A.Smetonos persekiojimus, bausmes vadinamosios „seiminės Lietuvos“ metais.

Daug kartų tą patį girdėdamas, neretas patiki ir tuo ko nebuvo. Kaip ir apie mūsų Vasario 16 – osios Lietuvos kūrėjus ir gynėjus – pirmąjį Prezidentą Antaną Smetoną ir vėlesnius prezidentus: Aleksandrą Stulginskį, Kazį Grinių. Jei pastaruosius daug kas įvardina tik kaip demokratų, o jų prezidentavimą kaip demokratinį, tai jau pirmąjį Prezidentą – A.Smetoną daug kas ir šiandieną linkęs vadinti diktatoriumi, stagnatoriumi, tarsi Lietuva po „demokratingojo“ A. Stulginskio, K. Griniaus prezidentavimo metų būtų baisiausiai nusmukusi. Nors A.Smetona iš beveik 20 Nepriklausomybės metų prezidentavo daugiau nei 15 metų, ir praktiškai, kas ženklus buvo pasiekta Vasario 16 – osios Lietuvoje, buvo pasiekta A. Smetonai prezidentaujant.

A. Smetonos metais lietuviai pasijuto Lietuviu – savos valstybės, savo krašto šeimininku ir to jausmo nepajėgė ištrinti net beveik 50 metų trukusios okupacijos.

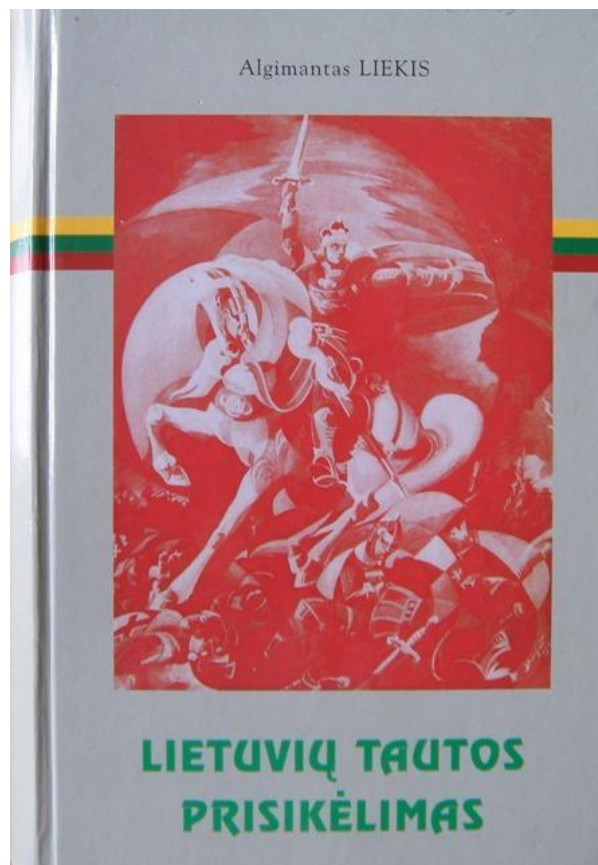

A. Liekio knygos apie A. Smetoną viršelis | Autoriaus nuotr.

Bet, nemažai ir šiandien aukštų valdžios pareigūnų yra linkę vadovautis senaisiais okupantų pateiktais matais. Tai įsitikinau, kai parengęs šešetą tomų apie mūsų pirmąjį Prezidentą A.Smetoną, apie jo nuopelnus mūsų Tautos prisikėlime ugdant Tautos vienybę, kuriant pirmą kartą istorijoje visos (o ne tik atskiro luomo) lietuvių Tautos valstybę ir organizuojant jos gynybą, apie jo nuostatų ir idėjų įtaką lietuviams kovojantiems prieš okupantus ir vėl ėmus kurti Kovo 11 – osios Lietuvą, ėmiau kalbinti ir aukštas pareigas užimančius valdžios žmones dėl finansinės paramos pirmąjį Prezidentą įamžinančiam veikalui, girdėjau tokius atsakymus – bet aš krikščionis demokratas, aš – liaudininkas, aš – socialdemokratas, arba net – jei jis parems pirmojo Prezidento atminimo įamžinimą, jį gali net ES priešininku kas palaikyti ir t.t. Faktiškai atkartoją lenkų šovinistų, kaip ir TSRS okupantų teiginius, nes nepaneigiant pirmojo Prezidento A. Smetonos ir jo darbų reikšmės lietuvių Tautai, nepriklausomai Lietuvai, nebuvo galima pateisinti ir okupacijų bei aneksijų, kaip „lietuvių liaudies gelbėjimo“ nuo „nacionalistų“ ar „buržujų“ išnaudojimo. Beje, tą okupantų įskiepytą davatkiškumą, minint Vasario 16-osios 100-metį pademonstravo ir mūsų Prezidentė, Seimo ir Vyriausybės nariai – savo kalbose, sveikinimuose nepaminėjo Prezidento A.Smetonos, nors jis buvo ir Vasario 16 – osios Akto vienas autorių, Lietuvos Valstybės Tarybos Pirmininkas. Be to, tuomet kai Lietuva išsikovojo Nepriklausomybę, buvo organizuoti ir Steigiamojo Seimo rinkimai ir tai buvo taip pat Prezidento A. Smetonos nuopelnas, organizuoti pagal jo patvirtintus tikrai demokratiškas nuostatas, nepaisant karų su bolševikais, lenkais, bermontininkais, Vakarų imperialistams ir lenkams organizuojant ginkluotus sąmokslus. Ir

Steigiamojo Seimo rinkimai pirmą kartą Lietuvos istorijoje vyko tkrai demokratiškai: juose be jokių apribojimų galėjo dalyvauti visi Lietuvos piliečiai, sulaukę 21 m. amžiaus, o atstovais į Seimą siūlyti, tie kuriems buvo sukakę 24 m. be jokių turto, religijos, tautybės apribojimų.

Savo siūlomų kandidatų sąrašus į seimūnus irgi galėjo pateikti visos, be jokių apribojimų, partijos. Tačiau kad pirmasis Prezidentas, Vyriausiasis ginkluotojų pajėgų vadas, buvęs Valstybės Tarybos Pirmininkas ir vienas pagrindinių Vasario 16 – osios Akto autorių ir jo įgyvendintojų Prezidentas A.Smetona, kaip ir jo bendražygiai tautininkai, nebuvo išrinkti į Steigiamąjį Seimą, lėmė jų pačių klaidingas įsitikinimas, kad Tauta juos ir jų nuopelnus kuriant bei ginant nepriklausomą Lietuvą, išrinks ir neužsiimant jokia rinkimine agitacija. Tuo tarpu visos partijos net žadėjo mokėti savo rinkėjams, o iš bažnyčių sakyklų net grasinta „amžinomis pragaro kančiomis“ tiems, kurie nebalsuotų už „krikdemų“ – kunigų atstovus. Ir „krikdemai“ laimėjo daugumą vietų į Steigiamąjį bei pirmąjį seimus, nors jau pirmaisiais jų darbo metais daug žmonių klausė: o kada sugriš mūsų Prezidentas Antanas Smetona?

A. Liekio knyga „Lietuvių tautos prisikėlimas“ | Autoriaus nuotr.

Demokratines nuostatas krašte stengėsi išsaugoti pirmasis Prezidentas A.Smetona ir 1919 m., kai Lenkijos viršininko J.Pilsudskio ordos ėmė veržtis į savo nepriklausomą valstybingumą kuriančią Lietuvą, pirmiausia į Rytų Lietuvą, į Vilnių.

Kad sutramdyti krašte siaučiančius lenkų banditus – teroristus, pirmasis Prezidentas A. Smetona 1919 m. pavasarį patvirtino „Ypatingąjį Valstybės apsaugos įstatymą“, kuriame buvo nurodyta, jog Ministrų Tarybai nutarus, rajonuose arti fronto ar ten kur yra ypač didelės galimybės priešo veiklai, gali būti skelbiamas karo stovis, Krašto apsaugos ministro nurodymu visą valdžią perleidžiant karo komendantui. O jis, esant būtinumui, „karo stovio“ laikui, gali pakeisti

nepatikimus darbuotojus, uždrausti susirinkimus, organizuoti gynybai reikalingas rekvizicijas, sustabdyti kenksmingų valstybei leidinių spausdinimą ir pan. Bet apie visus savo nutarimus komendantai privalėjo pranešti Krašto apsaugos ministrui, o nesutinkantieji su komendanto nutarimais galėjo kreiptis net į teismus. „Karo komendantai atsako už savo nusikaltimus, kaip ir kiti valdininkai...“ – buvo nurodyta Prezidento A.Smetronos pasirašytame „Karo padėties“ įstatyme.

Bet vėliau, darbą pradėjęs demokratiškas Steigiamasis Seimas ir laikinuoju Prezidentu išsirinkus „krikdemą“ Aleksandrą Stulginskį, nekartą tas įstatymas „tobulintas“ ir, pavyzdžiui, 1920 m. spalio 20d. jo „papildyme“ skaitome: „Karo komendantai gali perkelti kiton vieton ar uždaryti į koncentracijos stovyklas asmenis, kurių palikimas vietoje yra pavojingas visuomenės tvarkai arba kariuomenei...“. Jau net tik kilus įtarimui vienu ar kitu asmeniu, komendantai juos galėjo areštuoti net iki trijų mėnesių, nenurodžius komendantų ir jų tarnybų atsakomybės dėl galimo savivaldžiavimo ar pan.

Kaip minėta, pirmajam Prezidentui A.Smetonai teko bene sunkiausias nepriklausomos Lietuvos kūrimo periodas: kovų su sovietų Rusija, su grobiškąja Lenkija, bermontininkais ir imperialistinių Vakarų valstybių sąmokslininkais, planavusiais prijungti Lietuvą prie Lenkijos, o, jei pasisektų įveikti Rusijos bolševikus – „sugrąžinti“ Lietuvą, kaip ir Latviją, ir Estiją Rusijos kapitalistams – imperialistams ir t.t.

Bet ir tame, pradiniam Nepriklausomybės kūrimo ir gynimo periode A. Smetona stengėsi, kad ir spauda, ir nuomonės joje būtų kuo mažiausiai varžomos. Jis labai vertino lietuviškos spaudos reikšmę Tautos prisikėlimui, brendimui, pasirenkant jai nepriklausomą valstybingumą, tad ir kartojo, kad ir Nepriklausomybės gynimo karuose spauda gali ir turi atlikti savo paskirtį, kaip ir ankstesniais amžiais. Tai iš dalies atspindi ir tais sunkiausiai lietuvių Tautai ir jos valstybei metais, 1919 m. spalio 17 d. Prezidento A.Smetonos „Spaudos įstatymas“, kuriame buvo numatytas tik vienas suvaržymas: prieš pradėdant leisti naują laikraštį ar žurnalą, įsteigiant leidyklą, spaustuve, reikėjo parašyti pareiškimą apskrities, miesto viršininkui ir gauti jo sutikimą.

Algimantas Liekis | Alkas.lt nuotr.

Tik leidiniai ir jų redaktoriai, neparašę tokio pareiškimo, galėjo būti baudžiami, o taip pat už skelbimą rašinių, įžeidžiančių „dorą ir gerus įpročius...“. O apie ką esant „karo stoviui draudžiama spaudoje kalbėti, nurodoma tam tikrais įstatymais“. Tačiau pagal tą įstatymą leidinio spausdinimas ar platinimas galėjo būti sustabdytas tik Apygardos Teismo, o „kvotos ir žinios tardymo surinktos nusikalstamam darbui išaiškinti, negali būti spaudoje skelbiamos, kol byla teismo neišrišta arba nepatenkinta“.

Tačiau ir tą įstatymą, pirmiausia Prezidentas A.Stulginskis, griežtino, kad ir vieni karo komendantai galėtų spręsti koki autorių ir kiek nubausti, dažniausiai be jokių paaiškinimų, užtekdavo tik to, kad esanti „karo stovio padėtis“. O tuo tada buvo patogu prisidengti ne vien tik vadovaujantis Tautos ir Nepriklausomybės gynimo, bet ir savais, išlikimo valdžioje interesais.

Nuo tokių savanaudiškų interesų nebuvo laisvi ir daugelis mūsų Tautos ir jos valstybingumo atkūrėjų ir gynėjų, jų tarpe ir prezidentai: A. Stulginskis, K. Grinius, ir premjerai: M. Sleževičius, E. Galvanauskas, ir kiti dideli Lietuvos patriotai. Neretai dėl savotiškai suvokto patriotizmo, neįvertinę net bendraminčių ir kolegų geriausių siekių, kartais net įžiūrėję juose pastangas sumenkinti jų, esančių valdžioje, „autoritetą“. Tai puikiai iliustruoja ir spaudos persekiojimai tais, kaip daug kas teigia „demokratingiausiais“ Lietuvos laikais – 1920 – 1926 m., seimų metais.

Archyvuose yra bene 400 karo komendantų keltų bylų autoriams ir laikraščių bei žurnalų redakcijoms, jų leidimo sustabdymo ar uždraudimo bylų, t.y., vidutiniškai bene po 80 kasmet. Tuo tarpu vadinamuoju antruoju „smetoniniu“ periodu (1927 – 1939 m.) – iš viso teko aptikti tik apie 52 redakcijų ar jų autorių baudimo atvejų.

Žinoma, galima pasakyti, kad sovietinės okupacijos metais dar mažiau jų buvo, bet tada veikė išankstinė cenzūra, vykdyta TSKP, KGB griežčiausia kontrolė ne tik tam kas rašoma, bet ir kas rašo ir žiniasklaida tegalėjo būti tik „TSKP – LKP organu“; buvo instrukcijos kaip ir apie ką galima skelbti visuomenei ir t.t. Tad tik iš pagrindinės spaudos – partizanų ir disidentų – žmonės galėdavo sužinoti tiesą. Bet susekti tos spaudos leidėjai ir rašytojai buvo suimami ir teisiami ilgiems metams kalėjimo, lagerio ar tremties „pas baltąsias meškas“.

Žinoma, Vasario 16 – osios Lietuvoje tokios, kaip carinių, vokiečių, lenkų okupacinių metų cenzūros, o ypač sovietmečio, nebuvo. Nebuvo jos ir sunkiausiais Nepriklausomybės karo prieš bolševikus, lenkus, bermontininkus metais ir, kaip matyti iš archyvų, net karo komendantai

lyginus gan lengvai išduodavo leidimus naujiems laikraščiams ir žurnalams. Bet gavę nurodymą „iš viršaus“ ar ir patys aptikę kažką jiems atrodančio „įtartino“ spausdiniuose, be jokių skrupulų ir tyrimų baudavo piniginėmis bandomis ar net areštais redaktorius, autorius arba net uždrausdavo iš viso toliau leisti įtartinius laikraščius, žurnalus.

Kai kurios redakcijos specialiai priimdavo „atsakomaisiais redaktoriais“ net po keletą kokių bedarbių, valkatėlių, kad gresiant areštui ar baudai, juos būtų galima komendantūron pristatyti kaip „tikrus redaktorius“, vietoje pabaudų mokėjimo atsėdėti areštinėje nurodytą laiką. Bet taip žaisti su valdžia jau negalėjo prezidentūrą palikęs pirmasis Prezidentas Antanas Smetona, pirmasis Ministrų Tarybos Pirmininkas prof. Augustinas Voldemaras ir kai kurie kiti žinomi Tautos vyrai, buvę kuriamos Nepriklausomos valstybės veikėjai. Juos visi pažinojo ir žinojo apie redaktoriavimą, apie jų rašinius ar kalbas.

Tad, pavyzdžiui, kai nuo 1920 m. gegužės pabaigos A. Smetona paliko Prezidento postą iki vėl sugrįžimo į jį 1926 m. pabaigoje, „seiminės Lietuvos“ metų valdžia už neįtikimus jai straipsnius ar redaguojamus laikraščius ir žurnalus karo komendantai buvo paskyrę baudas A. Smetonai apie 36 kartus. O jei baudų nesumokėtų – iki trijų mėnesių kalėjimo.

Daugybę baudų už savo straipsnius teko sumokėti ir A.Smetonos bendražygiui prof. A.Voldemarui už „demokratiškiausiais“ valdžiai nepatikusius straipsnius A. Smetonos „Vairo“ žurnale. Už tai A. Voldemaras beveik visus 1923 m. išbuvo tremtyje Žemaitijoje.

Bet, kaip rodo seiminės Lietuvos archyviniai dokumentai, beveik neva „nepažeisdavo“ įstatymų valdžią turėjusieji krikščionys demokratai ir jų spauda. „Pažeisdavo“ tik tautininkai, taip pat kai

kurių „kairiųjų“ partijų redaktoriai, autoriai. Tik valdantiejiems opozicijos leidiniai ir straipsniai atrodė labai pavojingi „valstybės vienybei“.

Net 20 kartų mokėjo baudas už savo straipsnius ir redaktoriavimą seiminės Lietuvos valdžiai ir kairiosios pakraipos veikėja, lietuvių demokratų partijos kūrėja Felicija Bortkevičienė. Bet daugiausiai – tautininkai.

Žmonės, matydami seimuose nesibaigiančias rietenas, vis labiau sudėtingėjančius bet kokių klausimų sprendimus, vis dažniau prisimindavo Antano Smetonos prezidentavimo metus, kai dar mažai tebuvo biurokratinių barjerų ir viskas buvo sprendžiama labai operatyviai. Vis garsiau girdėjosi klausimai: kada sugrįš mūsų Prezidentas „Smetonėlė“? Tad ir vos ne kiekvienas A.Smetonos straipsnis, pasakyta kalba susirinkimuose, komendantams ir saugumiečiams atrodė „keliančios valstybėje nerimstį“, „menkinančios esamos valdžios autoritetą“ ar „kurstančios nesantaiką tarp tautų“ ir pan.

Jau pirmaisiais po A. Smetonos prezidentavimo metais, krikščionys demokratai, vyraujantys valdžioje, uždraudė ar buvo sustabdę A.Smetonos leistus laikraščius: „Lietuvos balsą“, po to –

„Lietuvių balsą“, „Tautos balsą“, „Tėvynės balsą“, „Krašto balsą“, „Lietuvis“, nuolat mokėjo baudas ir už „demokratinei valdžiai“ nepatikusius straipsnius „Varpo“ žurnale ir t.t. Bet tai tęsėsi ir tada, kada jau buvo aptilęs patrankų gausmas frontuose prieš besiveržiančias Lietuvon lenkų J.Pilsudskio ordas, kada jau lyg turėjo veikti ir Steigiamojo Seimo priimtoji pirmoji demokratinė Lietuvos Respublikos Konstitucija (nuo 1922 08 01). Jos, pavyzdžiui, 11 str. buvo nurodyta: „Piliečio asmuo neliečiamas. Pilietis gali būti suimtas arba jo laisvė suvaržyta tik užtikus jį nusikalstamą darbą bedarant, arba teismo organo nutarimu. Suimtajam piliečiui turi būti ne ilgiau kaip per 48 valandas įteiktas nutarimas dėl jo suėmimo pagrindo.“ O 15 str.: „Piliečiams laiduojama žodžio ir spaudos laisvė. Ši laisvė gali būti suvaržyta tik įstatyme nurodytais atsitikimais, kada tai yra reikalinga dorai ar valstybės tvarkai apsaugoti.“

Bet štai ir 1923 m. gruodžio 1 d. buvęs Prezidentas A.Smetona rašo:

„Kariuomenės Teismo Pirmos nuovados Tardytojui.

Kauno m. ir apskrities Karo komendantas mane, kaip „Vairo“ redaktorių, savo nutarimu š.m. lapkričio 3 d. nubaudė tariamai „už melagingų ir visuomenę erzinančių žinių platinimą“ 2000 litų bauda arba dviems mėnesiams arešto.

Tą neteisėtą ir neteisingą elgesį su manimi lapkričio 10 d. apskundžiau Krašto apsaugos ministeriui, bet iš jo negavau jokio atsakymo. Man neįmokėjus 2000 litų pabaudos, tą pačią dieną (10 lapkričio) tarp 10 – 11 val. vakaro buvau suimtas policijos atstovo ir pasodintas Kauno kalėjiman. Ir tik lapkričio 14 d. apie 10 val. vakare, buvau iš ten išleistas, tai už mane tą pačią dieną buvo visuomenės surinktų 2000 litų įneštų išdininėn ir jos kvitas tarp 2 – 3 val. įteiktas Kauno komendantui“.

Beje, kai tik apie pirmojo Prezidento A.Smetonos baudą ir areštą paskelbė spauda, iš visos Lietuvos, daugiausia bernai, valstiečiai, gimnazistai ir mokytojai ėmė siųsti po litą ar kiek daugiau, kad prisidėtų prie Prezidento baudos padengimo ir jį paleistų iš kalėjimo.

O Kauno teatre spektaklio metu, atsistojęs kun. rašytojas J.Tumas-Vaižgantas tiesiai kreipėsi į Prezidentą A.Stulginskį ir kitus kartu su juo buvusius valstybės vadovus, klausdamas kodėl jie laiko uždare kalėjime nepriklausomos Lietuvos kūrėją, pirmąjį Prezidentą Antaną Smetoną? Bet Prezidentas A. Stulginskis nieko neatsakęs ir labai įsižeidęs su palydovais skubiai išėjo iš teatro.

Bet dėl baudų ir įkalinimo pirmajam Prezidentui pritarė tokie mūsų Tautos ir valstybės veikėjai, kaip M. Sleževičius, M. Krupavičius, E. Galvanauskas ir daugelis kitų. O buvęs Premjeras ir būsimas Prezidentas dr. K.Grinius, pavyzdžiui, „Lietuvos žinių“ 1923 m. lapkričio 13 d. numeryje savo straipsnyje „Voldemaro – Smetonos – Tumo pučas“ kaltina pirmiausia A.Smetoną, kad jis apgarsinęs visai Lietuvai apie sau paskirtą baudą ar kalėjimą, paaiškindamas, kad „iki šiol dar niekam neatėjo į galvą dėl komendanto nutarimo kelti pučą (...). Tik paskaitykime Pažangos (Tautos pažangos partijos – A.L.) vyrų nuodėmes prieš mūsų valstybę ir praregėsime, kaip teisingai likimas yra nubaudęs tą partiją (...)“.

Panašiai tada spaudoje vertino „nusikaltėlių“ A. Smetoną ir kiti tuo metu valdžioje buvę veikėjai, net neužsimindami, kad gal pirmojo Prezidento mintys ir teisingos, vertos pasvarstyti ir įgyvendinti. Bet kur tau, daugelis jų, kaip sakytą, jautėsi neklystančiais, o sutikimą su kritika ar pasiūlymų priėmimą laikė savo genialumo nepripažinimu.

Tuo metu Maironis savo satyroje „Lietuva – didvyrių žemė“, rašė:

„Bočių laurais pasipuošę,
Vien temokame svajot,
Ar, didžius planus paruošę,
Sau rimtai ant jų miegot (...).
Mums platybių reikalauja
Bočių sienos, jų vardai,
Bet viduj šeimininkauja
Lenkai, žydai ir gudai (...)
O tų partijų tarp mūsų,
Jų programų ir barnių!..
Tiek vargiai pas vargšą bl(usų – A.L.)
Atsiras už marškinių (...)“

Už ką seiminės Lietuvos vadai baudė nepriklausomos Lietuvos kūrėją ir pirmąjį jos Prezidentą Antaną Smetoną? Kokios jo mintys „menkino valdžios autoritetą“, „kurstė nesantaiką valstybėje“?

Tai dažniausiai buvo paprasčiausi pasvarstymai dėl priimamų įstatymų, vykdomos vidaus ir užsienio politikos, pasiūlymai, kaip sustiprinti Tautą ir Lietuvą ir nepapulti naujon užsienio valstybių, pirmiausia Lenkijos vergijon.

Tarp pirmųjų A.Smetonos straipsnių ir kalbų, sukėlusių valdžios nepasitenkinimą, buvo jo kalbos ir straipsniai, kuriuose kritikavo valdžią, kad lietuviams savanoriams prie Širvintų ir Giedraičių atrėmus lenkų ordas, vadovaujamų jų viršininko J.Pilsudskio, neišvijo atėjūnų lenkų iš Lietuvos žemių, o pasidavė Prancūzijos, Anglijos reikalavimams, kad reikia nutraukti mūšius ir geruoju susitarti su Lenkija, kad ji paliktų Vilnių ir jo kraštą. Mat, Antantės planuose tebuvo tik stipri Lenkija, geriausiai su Lietuva jos sudėty, kaip užtvara Vakarams nuo bolševikinės Rusijos.

Kadangi tuo metu daugumą ir Steigiamajame Seime turėjo krikščionys demokratai, tai nemaža jų dalis ir manė, kadangi su lenkais lietuviai tokie pat katalikai, tai ir reikia eiti su jais toliau drauge, nes iš praeities klaidų – lietuvybės smaugimo – jie jau bus pasimokę.

Bet A. Smetonos raštuose ir kalbose reikalauta, kad lietuvių Tauta ir nesusijusi su jokiais sąjungomis, federacijomis gali pati sustiprėti ir garantuoti savo valstybės nepriklausomumą.

Bet tuometiniai Lietuvos vadovai buvo pradėję užkibti ir ant kitos lenkų meškerės – J. Pilsudskio iniciatyva parengto vadinamojo Polio Himanso (JT Tarybos pirmininko, buvusio Anglijos diplomato) „brolybės tarp Lenkijos ir Lietuvos atkūrimo plano“: Lietuvos padalinimo Šveicarijos pavyzdžiu į kantonus – Vidurinės Lietuvos (Vilniaus) ir Kauno, o ateityje, kai Lenkija užims ir buvusią LDK provinciją Gudiją, tai ir „Rytų Lietuvos“ kantoną. Vilniaus kantonui valdžią turėjo tvirtinti Lenkija. Tik drauge su ja turėjo spręsti ir visus klausimus, pirmiausia užsienio politikos ir „Kauno Lietuva“.

A. Smetona, A. Voldemaras ir kiti tautininkai pirmieji ėmė protestuoti prieš tokį Lenkijos drauge su Prancūzijos, Anglijos, JAV imperialistais parengtą sąmokslą, atplėšti nuo lietuvių etnines žemes.

Šveicarijos pavyzdys Lietuvai netiko, nes Šveicariją kaip valstybę sukūrė atskiros tautos, gyvenusios tose savo etninėse žemėse, o Lietuva ir taip atkurta tik dalyje savo etninių žemių – šiauriau nuo Vyslos (Suvalkų, Augustavo, Balstogės ir kiti kraštai – lietuvių etninės žemės) liko Lenkijos okupuotos ir aneksuotos ir sudarė vos ne didžiausią jos vaivadiją – Palenkės. Nors ir labai nenoriai, bet pagaliau minėtųjų sąmokslininkų – P. Himanso planą – sutiko atmesti ir Prezidentas A. Stulginskis, premjeras E. Galvanauskas bei kiti, nors jie ir toliau apie A. Smetoną sakė, kaip jis esąs

„nesantaikos“ kurstytojas, „Vakarų demokratijos priešininkas“ (tais metais, kaip ir dabar, kas stojo už lietuvių Tautą, jos nepriklausomą valstybingumą neretai „krikdemų“ ir kitų „patriotų“ buvo įvardinamas Rusijos agentu, Vakarų vertybių priešininku ar pan.).

Lietuvai atsisakius to plano, labai išsižeidė jo autorius didysis lenkų draugas JT Tarybos pirmininkas P. Himansas ir taip vadinamoje Ambasadorių konferencijoje paskelbė, kad „nebėra Vilniaus klausimo“, t. y. Vilnius ir jo kraštas lieka lenkams.

Bet A. Smetona reikalavo toliau jei ne ginklu, tai bent tarptautiniuose forumuose kovoti dėl Vilniaus ir jo krašto išvadavimo iš okupantų lenkų nagų, kritikavo tuometinę Lietuvos valdžią ir už tai, kad ji, nepaisant to, jog okupantai lenkai Rytų Lietuvoje nuožmiausiai persekiojo lietuvius, uždarinėjo jų mokyklas, „Kauno Lietuvoje“ masiškai steigė lenkiškas, žydiškas mokyklas, taikėsi net su tuo, kad net Kaune visur tebekabėjo žydiškos, lenkiškos, vokiškos iškabos, o ir Seimo nariai – svetimtaučiai reikalavo net per posėdžius leisti kalbėti tik jų, „tautinių mažumų“ kalbomis. Ir to vis akiplėšiščiau reikalavo, nors ir sutiko, kad valstybinė – tik lietuvių kalba.

Daugelis ir Tautos rinktųjų, kaip ir Kovo 11-osios Lietuvoje, drebėjo, kad tik kas Vakaruose nepasakytų, jog Lietuva nedemokratinė ar nesirūpina „tautinėmis mažumomis“. Ypač drebėjo dėl JAV žydijos, kuri pasauliui vis garsiau triūbijo, kad Lietuvoje įsigali antizemitizmas, nes, girdi, lietuviai nori išstumti juos, žydus, iš prekybos, finansų, steigia savo lietuviškas parduotuves, bankus.

Nepritarė „seiminės Lietuvos“ valdžiai Prezidentas A. Smetona ir dėl Klaipėdos ir jos krašto ilgo delsimo išvaduoti nuo prancūzų, dėl vengimo demaskuoti Lenkijos planus užimti jį, o kartu ir priversti Lietuvą leisti tai okupantei netrukdomai naudotis Nemunu ir geležinkeliais prekių eksportui.

A. Smetona, sveikindamas premjerą E. Galvanauką pagaliau už išdrįsimą 1923 m. pradžioje organizuoti ginkluotą sukilimą, kad išvadavus Klaipėdą ir jo kraštą nuo prancūzų ir pakirtus lenkų sąmokslininkams galimybes įsitvirtinti tame krašte, mielai sutiko ir su pasiūlymu priimti Vyriausybės įgaliojimo Klaipėdai ir jos kraštui pareigas.

Tačiau nuvykęs Klaipėdon, kai tik A. Smetona pamėgino pertvarkyti tenykščią vokišką valdžią į lietuvišką, pasipylė skundai ne tik į Kauną, bet ir Berlyną, Londoną, Vašingtoną su kaltinimais, kad

A. Smetona nori sunaikinti „vokiečių tautinę mažumą“, kad kėsinais net į liuteronų bažnyčios neliečiamybę ir t.t.

Bijodamas „Vakarų demokratų“ papeikimų, negyrė A.Smetonos pastangų atlietuvinti tą kraštą ir Prezidentas A.Stulginskis, primindamas, kad jis A.Smetoną paskyręs ne to krašto komendantu, o tik stebėtoju, Vyriausybės informatoriumi. Ypač valdžia bijojo supykinti Vokietiją, nors keliaklupsčiavo ir prieš Anglijos, Prancūzijos ir prieš JAV kapitalo maišus.

Prezidentas A.Smetona pykino tuometinę „krikdemų“ valdžią savo straipsniais, aiškinimais, kad tuo metu tik vienintelė sovietų Rusija buvo suinteresuota išsaugoti Lietuvos, kaip ir kitų Baltijos valstybių nepriklausomybes. Ji pirmoji iš didžiųjų valstybių pripažino jų valstybingumus *de jure* (Lenkija nepripažino to Lietuvai iki Antrojo pasaulinio karo), pasirašiusi su jomis ir taikos, sienų bei bendradarbiavimo sutartis (1920 m. vasarą).

A.Smetona ragino pasinaudoti sovietų Rusijos interesais ir ginant Lietuvą nuo Lenkijos ir jos sąmokslų bendražygių – Vakarų imperialistų. Tarptautiniuose santykiuose nėra amžinųjų draugų ar priešų. Protestuodamas, kad „krikdemų“ valdžia jam nesuteikia įgaliojimų įvykdyti Klaipėdos ir jo krašto atlietuvinimo, Prezidentas A.Smetona 1923 m. vasarą iš Įgaliotinio Klaipėdai ir kraštui atsistatydino ir grįžęs Kaunan tęsė žurnalistinį, dėstytojo Kauno universitete

darbą, ėmė rūpintis tautinės organizacijos, sąjungos, apjungiančios visą Tautą, įkūrimu ir kt.

Nepasitenkinimą „seiminės“ Lietuvos valdžiai kėlė ir A.Smetonos straipsniai kritikuojantys ir pačią, tariamai tada demokratinę valdymo sistemą. Dar nuo amžiaus pradžios jis „Vilties“ ir kituose leidiniuose kėlė klausimus, kad lietuvių tautai reikia ne tik savos, tik pačių lietuvių valdomos valstybės, bet kad ji būtų ir demokratinė. Tai dvelkė ir iš anksčiau nurodytų dokumentų, ir iš daugelio kitų, jo pirmojo prezidentavimo metais pasirašytų dokumentų. Nevengė jis pakritikuoti ir Steigiamojo Seimo patvirtintąją (1922 08 01) LR Konstituciją.

A.Smetonai atrodė, kad ji nepateisino Tautos lūkesčių, nes jos valią galėjo uzurpuoti partijų ar jų koalicijų vadai ar pajungti svetimšalių atėjūnų valiai, prisidengdami Tautos atstovų vardu. Pirmiausia tie, pardavikai, galėjo išsirinkti tik sau tinkamą ir Prezidentą, nes pagal tą 1922 m. Konstitucijos 41 str. ir Prezidento išrinkimą Seime nulemdavo „partinė dauguma“: „Respublikos

Prezidentu renkamas slaptu balsavimu absoliutine atstovų balsų dauguma...“ – akcentuota toje Konstitucijoje. Kadangi nuo antrojo Seimo jau nė viena partija negaudavo absoliučios daugumos, tai ir Prezidento išrinkimus nulemdavo vieno ar dviejų Seimo narių balsai. Žmonėse šnekėdavo: „Kas bus Prezidentu nuspręs Joškė ar Josefas“, t.y. vienas ar du Seime buvę žydai, lenkai, kurie, surinkus po lygiai balsų, „demokratiškai“ nulemdavo ir Prezidento išrinkimą. Taip buvo Seimui išrenkant Prezidentu „krikdemą“ A. Stulginskį, taip ir liaudininką K. Grinių.

Smetona, savo straipsniuose ir kalbose, kritikuodamas priimtąją Konstituciją siūlė ją keisti, kad ir Prezidentą išsirinktų ne seimų partinė dauguma, o visa Tauta. Jis siūlė, kad ir Seimų atstovais būtų renkami ne pagal partijų vadų sudarytus sąrašus, ne partijos, o asmenybės. O tokiais ir panašiais klausimais Prezidento rašiniai ir pykino tuos, kurie buvo valdžioje, žinoma, ir tuos, kurie tik ir ieškojo preteksto, kaip aptemdyti pirmojo Prezidento šviesą, sumenkinti jį, kad žmonės nebetikėtų juo.

Valdžioje esančiuosius jaudino ir stiprėjančių tautinių organizacijų, savo bent ideologiniu vadovu skelbiančių pirmąjį Prezidentą A.Smetoną, veikla. Ir daugiausia pirmojo Prezidento pastangomis 1924 m. rugpjūčio 17 – 19 d. Šiauliuose Tautos pažangos partija (įkurta 1916m. pradžioje Peterburge Rusijon pasitraukusių lietuvių, bet besivadovavusių A. Smetonos tautine ideologija), reorganizavosi į Lietuvių tautininkų sąjungą, prie kurios prisijungė ir kai kuriuos kitos tautinės

partijos ir organizacijos. Jo pirmininku išrinko buvusį Lietuvos šaulių vadą, rašytoją V.Mickevičių – Krėvę (A. Smetonai sutikus būti tik LTS valdybos nariu).

1926m. gegužyje įvykus naujo, trečiojo Seimo rinkimams, jau daugumą vietų jame laimėjo kairiosios – liaudininkų, socialdemokratų ir žydų, lenkų atstovai. Iš 85 Seimo narių krikščionių demokratų buvo 30. Iš tautininkų išrinkti Seiman – Antanas Smetona, Augustinas Voldemaras ir kun. Vladas Mironas.

Seimo kairiųjų dauguma, prisijungus prie jos 3 žydų ir 4 lenkų atstovams Prezidentu išsirinko dr. Kazį Grinių, o Ministru Pirmininku – adv. Mykolą Sleževičių. Naujoji dauguma ėmėsi įrodyti, kad tik ji yra tikrieji demokratai ir jau po birželio 17 d. panaikino krašte veikiančią karinę padėtį, paskelbė visiems kalintiems komunistams amnestiją, ėmė svarstyti kaip sumažinti finansavimą kariuomenei, panaikinti Šaulių sąjungą ir t.t.

Bet prokomunistinės jėgos ėmė reikalauti dar daugiau, kad Seimas uždraustų „klerikalines bei nacionalistines organizacijas“, atimtų turtus iš neteisėtai juos įsigijusių ir t.t. Gatves užplūdę „raudonieji“ reikalavo paversti Lietuvą socialistine, TSRS pavyzdžiu, respublika. Visa tai kėlė nerimą dėl ateities visiems, kas kovojo dėl nepriklausomos Lietuvos, dirbo dėl jos. Kėlė nerimą ir agresyvioji kaimynė Lenkija, kurioje gegužės pradžioje J.Pilsudskis su gauja bendražygių,

organizavęs ginkluotą perversmą, pasiskelbė Lenkijos diktatoriumi, paskelbė, kad „išvaduosis“ ir Lietuvą. Tai ypač sujudino ir Rytų Lietuvos kolonizatorius lenkus „naujiems žygiams“ į „Kauno Lietuvą“.

Visame tame fone „kairiųjų“ Seimo, jo „raudonųjų“ išsirinktojo Prezidento, Vyriausybės veikla daug kam atrodė išdavikiškai ir svarstė, kaip nelaukiant naujų rinkimų, priversti valdžią dirbti Tautos ir jos nepriklausomos valstybės labui. Tai slaptuose savo susirinkimuose ėmė svarstyti buvę savanoriai, karininkai, o A.Voldemaras ėmė burti tautinę karininkiją į „Geležinio Vilko“ organizaciją, kuriems Tauta ir nepriklausoma Lietuva – svarbiausios gyvenimo vertybės. Pasinaudoti smarkai didėjančiu tautišku pirmiausia nutarė iš dalies valdžią praradusių krikščionių demokratų veikėjai, katalikų dvasininkija. 1926 m. spalio 7 – 9 d. Kaune, kaip matyti iš Saugumo departamento pažymų, įvyko slaptas Lietuvos vyskupų susirinkimas, kuriame buvo pažymėta, kad valdžią gavę kairieji, siekia „sugriauti katalikų Bažnyčią, sumenkinti vyskupų ir kunigų autoritetą, jų gerą materialinį padėjimą“, todėl ir reikia remti augantį pasipriešinimą valdžiai, tik to nerodyti viešai; veikti prisidengiant kad ir augančiu tautininkų autoritetu, o jiems laimėjus, neprileisti prie valdžios ir tik jiems, „krikdemamas“ paimti visą valdžią į savo rankas, bet kad tuo neapkalintų – įkurti naują sau (kunigijai) pavaldžią partiją.

Užbėgant priekin, reikia pasakyti, kad „krikdemams“ viltys tik trumpam buvo pasiteisinusios, kai po 1926 m. gruodžio 17 d. įvykių, Prezidentui K.Griniui bei Premjerui M. Sleževičiui atsistatydinus ir „kairiųjų“ Seimui Prezidentu išrinkus A. Smetoną, o Seimo Pirmininku – „krikdemą“, buvusį Prezidentą – A. Stulginskį. Bet daug kas Lietuvoje sveikino tik A.Smetoną, sugrįžusį lyg po kokių atostogų į Prezidento postą.

Bet „sugrįžęs“ Prezidentas, žinodamas apie „krikdemų“, o taip pat „kairiųjų“ planus paimti valdžią ir nenorėdamas būti tik „partijų“ įkaitu, 1927m. balandžio 12 d. paleido „kairiųjų“ Seimą. Po to ėmė pertvarkyti ir visą valdymo sistemą, kad joje vis didesnę įtaką turėtų visos Tautos, o ne atskirų partijų veikėjai – ėmė siaurinti partijų galimos veiklos ribas ir kelti visos Tautos renkamų savivaldybių, tarybų reikšmę – paskelbė naują Savivaldybių, o taip pat Prezidento Seimo rinkimų įstatymus, kuriuose neliko partijų. Ir net kandidatus į visų lygių valdžios institucijas parinkdavo valsčių, apskričių, miestų rinkėjai, tik Prezidentą jau rinkdavo savivaldybių, tarybų

susirinkimuose išrinkti Ypatingieji Tautos atstovai.

Prezidentas nuo jaunystės nelaikė partijų demokratijos, o tuo labiau Tautos valios išreiškėjomis ir gynėjomis. Jis sakė, lietuvių Tautai po šimtmečius trukusio lenkų engimo, rusų okupacijos svarbiausia atgaivinti, sustiprinti savo tautinę savimone, išsivaduoti iš priklausomumo sindromo nuo kitų tautų ir valstybių ir eiti tik savu – ne socializmo, liberalizmo ar fašizmo, o tik savu, tik lietuvių Tautos ir jos nepriklausomos valstybės stiprinimo keliu.

Bet tai siutino partijų, ypač valdžios netekusią krikščionių demokratų, o taip pat socialistinės pakraipos partijų vadus. Vis dar dėl „per dideliu liberalizmu partijoms“ nebuvo patenkinta sugrįžusiu Prezidentu A. Smetona ir Ministro Pirmininko A.Voldemaro įkurta ir vadovaujama „Geležinio Vilko“ tautinė organizacija, planavusi tapti vadovujančiaja valstybėje. A.Voldemaras to siekė, stengdamosi vis daugiau valdžios paimti į savo rankas, kad palaiptu Prezidentą pavertus tik reprezentacijai skirtu asmeniu. Tai suvokdamas Prezidentas A.Smetona 1929 m. rugpjūčio 19 d. paleido prof. A.Vodemaro Vyriausybę, išstremdamas ją į Platelius. 1930m. gegužės 24d. sustabdė ir „Geležinio Vilko“veiklą. Bet ji ją tęsė pogrindyje, rengė visokias akcijas, pučus, kad Prezidentas sugrąžintų valdžion A.Voldemarą, įvestų krašte griežtą valdymą,

nenuolaidžiautų tiems, kurie prieš tautiškumą, Nepriklausomybės stiprinimą, kad vestų Lietuvos valstybę itališkojo fašizmo keliu. Bet Prezidentas nepakluso tam spaudimui. Jis kritikavo italų fašizmą, pasisakė ir prieš Vokietijoje įsigalinti Hitlerio nacizmą.

Prezidento A.Smetonos nurodymu Lietuvos teismai pirmieji pasaulyje 1934m. ėmėsi teisti Hitlerio globojamą nacistų partiją Klaipėdoje ir jo krašte. Tad ir nacių, kaip ir socialistų, komunistų, „krikdemų“ ir kitų partijų vadai jau traukė vienu balsu, kad Prezidentas drausdamas partijas nori tik vienas valdyti.

Bet iš tikro Prezidentas, atstumdamas ypač tarptautinio pobūdžio partijas nuo valdžios, siekė tik kad Lietuva vėl nepatektų lenkų, vokiečių, rusų ir kitų imperialistų įtakon. Ir lietuvių Tauta nepasigedo tų partijų, nes ir be jų dalyvavo ne tik valstybės, bet ir įmonių valdyme, turėjo visas sąlygas savo tautiniam ir valstybiniam, kultūriniam brendimui.

Prezidentas A.Smetona atsisakė partijų „demokratijos“, nes siekė, kad Lietuvos valstybės šeimininku būtų tik visa lietuvių Tauta. Ir ji tokia buvo tapusi „Smetoninėje Lietuvoje“ bei sparčiai žingsniavo kultūrinės ir ekonominės, tik Lietuvai būdingu pažangos keliu.

Kai kurie archyviniai dokumentai, atspindintys pirmojo Prezidento persekiojimus seiminės Lietuvos metais:

***

Apie pirmąjį Lietuvos Prezidentą Antaną Smetoną, jo kūrybinį palikimą ir darbus sprendžiant valstybės sienų klausimus, straipsnio autorius rašo šešetomiame elektroniame veikale:

1. Tautos prisikėlimas, 2. Tautos vienybė, 3. Nepriklausomybės pamatai, 4. Tautinė Lietuva, 5. Lietuvos šviesa, 6. Tautos valia.

alkas.lt

REKLAMA

REDAKTORĖS ŽODIS

Susipažinome su svarbia informacija apie pirmąjį Lietuvos Valstybės įkūrėją ir pirmąjį Lietuvos PREZIDENTĄ ANTANĄ SMETONĄ. Ar dar kyla abejonės dėl jo palaikų perkėlimu į Lietuvą? Ar tai nėra tautos būtinas generalinis veiksmas?

Įsigilinkime į pateiktą medžiagą, gerai ją apmąstykime, kad suprastumėm tikrąją esmę,

nes mūsų

laukia nauji Seimo rinkimai, todėl turime jausti didžiulę atsakomybę dėl Lietuvos ateities. ***Dabartinės Pasenusios Lietuvos partijos visos naikina Lietuvą, joms terūpi kaip patenkinti savo godumą, dėl to nesiskaito su priemonėmis ir apie Lietuvos ateitį visai negalvoja. Tai galvokime mes, Lietuvą mylintys Lietuvos gyventojai.***

Privalome pasirinkti aukštą moralę o ne palaikyti ir vėl Lietuvos naikintojus?

Štai, galvą kelia ir **randa palaikymą** „Maskvos paslaptis“, kuri nesiliauja noru ir toliau kurti savo kenkėjiškus planus, susipažinkite su Lietuvos naikintoja Nr.1.

♥ Laikraštėlio redaktorė, korektorė ir techninė darbuotoja A.M.Gedvilienė. Labai atsiprašau už klaidas, esu savamokslė. Gal

atsilieptų galintys padėti? Pinigų neturime! Kviečiu visus rašyti, komentuoti, spausdinsime. Kviečiame korespondentus iš visos Lietuvos teikti informaciją ir ne tik apie senjorus, nors jų reikalai irgi svarbūs. Tai turi būti tokia medžiaga, kaip pagerinti įvairaus amžiaus Lietuvos gyventojų padėtį. Atsirado nauja rubrika

LIETUVĖLĖS NAUJIENOS

Dalia Grybauskaitė šešėlių karalystėje

„Kuo giliau į ekonomikos krizę, tuo daugiau gali būti šešėlių - perspėja kadenciją baigusi prezidentė Dalia Grybauskaitė. Anot jos, šešėlio turi saugotis kiekvienas pilietis. Blogiausia, kad nėra kam šešėlių išsklaidyti, pašviesti stebuklingu žibintu. Mat didžioji švietėja Grybauskaitė dabar pati yra šešėlyje“, - „Elito naujienose“ ironizuoja „Vakaro žinios“.

Ekonomikos šešėliams skirtoje konferencijoje dalyvavusi prezidentė pasidžiaugė, kad Lietuvoje per kiek daugiau nei dešimtmetį skaidrumo padaugėjo, o šešėliai gerokai išsi-skaidė.

Žinoma, kaipgi nepadaugės to skaidrumo, jei 10 metų tamsybės sklaidė pati ponija Grybauskaitė, vis primindavusi, kiek nuveikė kovoje su korupcija. Tačiau dabar tėja tamsūs laikai, nes ekonomikos krizę užuodę šešėliai taikysis grįžti.

„Šešėlio pagunda kyla labai dažnai, ypač kai atsiranda galimybė arba priežas skolintis, dalyti, o dar ir rinkimai ateina. Išties atsakomybė bus ne tik verslo, bet valstybės, kiekvieno žmogaus ir valdžios“, - pareiškė ponija Grybauskaitė.

Ir ką dabar daryt? Argi mes, paprasti žmogeliai, esame pajėgūs kovoti su savo šešėliais? Anksčiau viskas buvo paprasta, šešėlius išbaidydavo prezidentė. O kur dabar prezidentė? Na, lyg ir pensijoje... Bene teks prašyti, kad susimylėtų ir grįžtų.

„Lietuvos Etikos Universitetas“, siųskite savo pamąstymus keiskimės nuomonėmis ir kartu rasime vis geresnius sprendimus!

Lietuvos pensininkų susivienijimas priima nuo 18 metų – pagrindinis tikslas – kartų solidarumas ir VIENYBĖ!

Autoriaus teises saugo Lietuvos įstatymai! Žurnalistų etikos taisyklės galioja visiems.

Pastaba; redaktorės nuomonė gali nesutapti su autorių nuomonėmis.

♥ **MŪSŲ DRAUGAI – sveikinu visus naujus draugus!**

„LRT“, „VAKARŲ EKSPRESAS“, „KLAIPĖDA“

